

Sygn. akt II Ca 434/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 grudnia 2014 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Robert Bury (spr.)
Sędziowie:	SSO Małgorzata Grzesik SSO Karina Marczak
Protokolant:	sekr. sądowy Dorota Szlachta

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 27 listopada 2014 roku w S.

sprawy z powództwa Przedsiębiorstwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S.

przeciwko S. W.

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez pozwanego S. W. od wyroku Sądu Rejonowego Szczecin - Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie z dnia 10 grudnia 2013 roku, sygn. akt I C 585/10

1. Zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

a. w punkcie I. – oddala powództwo;

b. w punkcie II. – zasądza od powoda Przedsiębiorstwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. na rzecz pozwanego S. W. kwotę 3617 zł (trzech tysięcy sześciuset siedemnastu) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu;

2. zasądza od powoda Przedsiębiorstwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. na rzecz pozwanego S. W. kwotę 4984 zł (czterech tysięcy dziewięciuset osiemdziesięciu czterech złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt II Ca 434/14

UZASADNIENIE

Powód Przedsiębiorstwo (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w S. wniosło o zasądzenie od pozwanego S. W. kwoty 63.655 zł z ustawowymi odsetkami. W uzasadnieniu wskazano, że na mocy umowy z dnia 12 sierpnia 2005 roku zawartej z pozwanym jako inwestorem, powód zobowiązał się do wykonania robót budowlanych, której przedmiotem

było wykonanie budynku mieszkalnego jednorodzinnego w miejscowości D. przy ul. (...). Pozwany nie zapłacił całości wynagrodzenia, mimo wykonania robót przez powoda i wystawienia faktur VAT nr (...).

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa twierdząc, że roszczenie jest przedawnione. Ponadto niewykonane przez powódkę prace zlecone przez niego zostały innym podmiotom i to właśnie tym podmiotom wypłacił należne im wynagrodzenie. Zgłosił zarzut potrącenia kwoty 61.044,41 zł i wyjaśnił, że jest to koszt wypłaty wynagrodzeń dla podwykonawców i innych wykonawców za wykonane przez nich prace, co do których zobowiązał się wcześniej powód. Pozwany podniósł także zarzut potrącenia przysługującego jemu roszczenia z tytułu kar umownych.

Sąd ustalił, że 12 sierpnia 2005 roku S. W. (zamawiający) zawarł z Przedsiębiorstwem (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w S. (wykonawcą) umowę nr (...), w której spółka zobowiązała się wykonać roboty budowlane w postaci budowy domu jednorodzinnego w Dobrej przy ul. (...). Termin zakończenia przedmiotu umowy ustalony został na 15 sierpnia 2005 roku. Ponadto strony ustaliły, że obowiązującą ich formą wynagrodzenia za przedmiot umowy stanowi wynagrodzenie ryczałtowe w kwocie $1800 \text{ zł} \times 225 \text{ m}^2 = 405.000 \text{ netto}$ plus należny podatek VAT. Cena ta obejmowała wszystkie roboty szczegółowo opisane w załączniku nr 1 do umowy stanowiącym jej integralną część. Wskazały, że rozliczenie następować będzie etapami określonymi w załączniku numer 1. W § 7 ust. 1 strony ustaliły, że rozliczenie za wykonanie przedmiotów odbioru będzie się odbywało fakturami przejściowymi według ustaleń § 5 ust. 2 oraz, że rozliczenie końcowe nastąpi fakturą końcową po zakończeniu robót i ich odbiorze. W § 8 umowy ustaliły warunki naliczania kar umownych. W § 9 strony ustaliły, że zapłata należności nastąpi gotówką lub przelewem w terminie 7 dni od daty złożenia faktury VAT. Załącznik numer 1 umowy zawierał ustalenia dotyczące dostawy materiałów przez zamawiającego i wykonawcę oraz opisywał etapy realizacji robót. Prace budowlane podzielone zostały zgodnie z ustaleniami stron na XIII opisanych szczegółowo etapów:

- a) ETAP I – roboty ziemne, roboty żelbetowe, izolacje poziome, roboty murowo-żelbetowe przyziemia, zasypanie i zagęszczenie gruntu, ułożenie rurociągów wodnych i kanalizacyjnych, wylanie podkładów pod posadzki (chudziak);
- b) ETAP II – roboty murowe parteru - wykonanie nadproży;
- c) ETAP III – wykonanie stropu nad parterem;
- d) ETAP IV – roboty murowe I piętra;
- e) ETAP V – wykonanie więźby dachowej;
- f) ETAP VI – pokrycie dachu (dachówka karpiówka ceramiczna zwykła, blacharka z blachy ocynkowanej w kolorze rynien, rynny PCV);
- g) ETAP VII – wykonanie instalacji elektrycznej, teletechnicznej, TV, domofonowej, (wod.-kan, c.o., c.w. - pozioma);
- h) ETAP VIIa – montaż pieca c.o. i c.w. wraz z automatyką i grzejnikami;
- i) ETAP VIII – wykonanie maszynowo tynków gipsowych;
- j) ETAP IX – wykonanie posadzek betonowych;
- k) ETAP X – wykonanie balustrad wewnętrznych i zewnętrznych;
- l) ETAP XI – wykonanie okładzin ceramicznych ścian i podłóg i schodów;
- m) ETAP XII – wykonanie okładzin drewnianych podłóg;
- n) ETAP XIII – wykonanie elewacji (wełna mineralna, puc mineralny biały).

W załączniku numer 1 opisano również ryczałtowe wynagrodzenie przysługujące za każdy z etapów prac: ETAP I – 52.000 zł; ETAP II – 84000 zł; ETAP III – 35.000 zł; ETAP IV – 18.000 zł; ETAP V – 25.000 zł; ETAP VI – 25.000 zł; ETAP VII – 25.000 zł; ETAP VIIa – 7.000 zł; ETAP VIII – 16.000 zł; ETAP IX – 16.000 zł; ETAP X – 30.000 zł; ETAP XI – 15.000 zł; ETAP XII – 15.000 zł; ETAP XIII – 42.000 zł.

Prace budowlane rozpoczęły się bez opóźnień, a strony zgodnie z postanowieniami umowy rozliczały się za każdy z wykonanych etapów osobno na podstawie wystawionej przez spółkę faktury, po wcześniejszym sporządzeniu protokołu odbioru każdego z tych etapów. Wszystkie materiały podstawowe – zgodnie z zapisami umowy – dostarczał wykonawca. Inwestor natomiast dostarczył materiały, do których zobowiązał się w umowie zgodnie z treścią pkt 3 załącznika nr 1 do umowy oraz § 3 aneksu nr (...). Strony nie podpisały końcowego odbioru wszystkich wykonanych prac, a jedynie 17 protokołów odbioru każdego z etapów poszczególnych prac.

Powódka wykonywała zlecone jej prace zarówno poprzez własnych pracowników jak również za pośrednictwem podwykonawców. W szczególności do zleconych podwykonawcom prac należały prace w zakresie elektryki zlecone R. K. prowadzącemu działalność gospodarczą pod firmą Usługowo-Produkcyjny Zakład (...) oraz spółce (...) sp. z o.o. w S. wykonującej prace związane z montażem ogrzewania c.o. W ocenie Sądu podwykonawcy otrzymali wynagrodzenie od spółki (...) za wykonane na jej zlecenie prace. Dodatkowo firmy te wykonywały również prace bezpośrednio na zlecenie samego inwestora S. W.. Prace zlecone przez S. W. R. K. oraz spółce (...) przekraczały zakres prac zleconych przez spółkę (...) jako wykonawcy.

R. K. zlecenie od S. W. otrzymał już po zakończeniu prac zleconych przez spółkę (...), tj. dnia 29 czerwca 2006 roku. Jego prace również polegały na wykonaniu instalacji elektrycznej, a w szczególności na wymianie niektórych z wcześniej zainstalowanych części na osprzęt o większej mocy (rozbudowa tablicy rozdzielczej), powiększenie ilości kinkietów i gniazdek elektrycznych. Za prace te S. W. uiszczył dnia 16 stycznia 2007 roku wynagrodzenie na łączną kwotę 8.236 zł.

Spółka (...) jako podwykonawca spółki (...) była związana umową na wykonawstwo. Druga umowa zawarta bezpośrednio z inwestorem dotyczyła innego zakresu prac. W zakresie prac związanych z instalacją ogrzewania w dniu 1 lipca 2006 roku S. W. zawarł ze spółką (...) sp. z o.o. w S. umowę na wykonanie ogrzewania podłogowego, zamontowanie gazowego kotła, grzejników panelowych oraz grzejników łazienkowych, jak też uruchomienie i regulację kotła gazowego. Termin realizacji robót strony ustaliły następująco: rozpoczęcie prac – 3 lipca 2006 roku, zakończenie prac: 30 września 2006 roku. Za wykonanie tych prac strony ustaliły wynagrodzenie szacunkowe w kwocie 25.500 zł.

W trakcie trwania prac budowlanych S. W. dokonał zmian projektowych. Podjął decyzję o przebudowie znajdującego się nad garażem tarasu na pokój oraz poszerzenia garażu. Po uzyskaniu pozwolenia przez Starostwo Powiatowe w P. na rozszerzenie prac, co do których wydano pozwolenie na budowę nr (...), strony podpisały aneks nr (...) do umowy z dnia 12 sierpnia 2005 roku (nr 1/08/2005). W aneksie tym zamawiający zlecił a wykonawca przyjął do wykonania nadbudowę nad garażem. Strony wskazały, że dobudowa piętra składać się będzie z następujących robót:

- a) wykonanie ścian zewnętrznych,
- b) wykonanie dodatkowej konstrukcji więźby dachowej,
- c) pokrycie więźby dachowej
- d) wykonanie ścianek działowych z płyt kartonowo-gipsowych,
- e) wyposażenie w dodatkowe instalacje c.o., c.w., sanitarną i elektryczną,
- f) wykonanie stropu podwieszanego z płyt kartonowo-gipsowych,

g) wykończenie wewnętrzne i zewnętrzne,

h) wykonanie podłogi drewnianej na poddaszu.

Nadto wykonawca zobowiązał się do zmiany dachówki z ceramicznej z karpiówki naturalnej, na ceramiczną karpiówkę w kolorze ciemny brąz oraz do dobudowania nad wejściem do budynku daszku o konstrukcji drewnianej krytego dachówką.

Strony wskazały ponadto, że zmianie ulegają następujące dane liczbowe: powierzchnia całkowita budynku z 225,4 m² na 265,9 m². Strony uzgodniły, że zamawiający będzie rozliczał się z wykonawcą po zakończeniu każdego etapu robót w następujący sposób: Etap I – zmiany dachówki – 6.500 zł (14 czerwca 2006 roku). Etap II – a, b, c, d kwota 31.000 zł (14.06.2006 r.), Etap III – e kwota 3.500 zł (30.06.2006 r.), Etap IV – f, g, i h kwota 19.000 zł (31.08.2006 r.). Ponadto strony wskazały, że w związku ze zwiększeniem zakresu robót budowlanych zmianie uległ termin zakończenia robót na 15 października 2006 roku.

Ponadto inwestor zlecił spółce (...) we wrześniu 2006 roku zabudowę trzech łazienek wraz z pracami wykończeniowymi. Były to prace nie objęte wcześniej ustalonymi 17 etapami (umowa + aneks). Realizacja tego przedsięwzięcia przedłużyła cały proces wykonawczy przedmiotu określonego w umowie i aneksie nr (...). Prace te zostały wykonane, a strony rozliczyły się z wykonania tych prac.

Prace budowlane zakończone zostały w grudniu 2006 roku. Przed końcem 2006 roku spółka (...) opuściła teren budowy. Strony nie podpisały końcowego protokołu odbioru wszystkich robót, podpisano natomiast 15 protokołów odbioru każdego z 17 etapów prac. Wystawionych zostało również 15 faktur za każdy z wykonanych etapów. Inwestor nie wpisał uwag do żadnego z podpisanych protokołów odbioru robót. Strony nie dokonały ostatecznego rozliczenia całości wynagrodzenia. J. K. wstrzymał się przed wystawieniem faktury za dwa z 17 etapów. Podyktowane było to rozliczeniami podatkowymi. Wykonawca nie chciał podwyższyć swojego dochodu za 2006 rok. Święta Bożego Narodzenia S. W. spędził ze swoją rodziną w domu przy ul. (...) w Dobrej. 11 kwietnia 2007 roku doszło do spotkania pomiędzy S. W., jego żoną E. W. i Prezesem spółki (...) J. K. celem ostatecznego rozliczenia się za wykonane prace. Doszło pomiędzy stronami do podpisania dwóch protokołów odbioru robót. W obydwu protokołach wskazano, że roboty wykonane zostały zgodnie z ustaleniami. Pierwszy z protokołów wskazywał na odbiór następujących prac: roboty budowlane dodatkowe instalacje c.o., cw., sanit. i elektr., strop podwieszany z płyt G.K., wykończenie wewnętrzne i zewnętrzne, wykonanie podłogi drewnianej na poddaszu (roboty wykonane w pomieszczeniach nad garażem), w domu mieszkalnym przy ul. (...) w Dobrej. Drugi z protokołów opisywał natomiast następujące prace: wykonanie montażu pieca co i cw wraz z automatyką i grzejnikami, wykonanie okładzin ceramicznych, ścian i podłogi, wykonanie okładzin drewnianych podłóg.

Dnia 11 kwietnia 2007 roku spółka (...) wystawiła na rzecz S. W. fakturę VAT nr (...) na kwotę 37.000 zł netto (39.590 zł brutto), wskazując, że rozliczenie to obejmuje etapy VIIa, XI i XII. W tym samym dniu wystawiona została ponadto faktura (...) na kwotę 22.500 zł netto (24.075 zł brutto), za prace: Etap III – e oraz Etap IV – f, g, i h. S. W. nie uiścił na rzecz powódki płatności wynikającej z faktu nr 8/07 i 907 z dnia 11 kwietnia 2007 roku.

W dniu 7.12.2009 roku wpłynął wniosek powoda o zawezwanie pozwanego do próby ugodowej, jednakże do zawarcia ugody między stronami nie doszło.

Sąd uznał powództwo za uzasadnione. Ustalono, że powód realizował umówione roboty budowlane przez podwykonawców, którzy wykonali wszystkie objęte sporem prace budowlane. W czasie wykonywania tych robót pozwany zawarł z niektórymi z podwykonawców powoda (...) sp. z o.o. w S., R. K., (...) sp. z o.o. w S., E. T.) odrębne umowy o wykonanie prac dodatkowych, które wymienione podmioty na jego rzecz wykonały. Pozwany nie zdołał jednak dowieść w sprawie, że wymienione podmioty poza zleconymi im robotami dodatkowymi nie objętymi sporną umową, wykonały także niektóre prace objęte łączącą strony sporu umową, za które powód dochodził w sprawie zapłaty. Wymienione umowy dotyczyły robót dodatkowych, nie zaś objętych umową z pozwanym. Gdyby było inaczej

pozwany przed zawarciem wymienionych umów wypowiedział by umowę powodowi, czego nie uczynił. Ostatecznie Sąd uznał, że powód dowiódł, że wykonał objęte sporem roboty. Wartość robót odpowiadała przy tym oznaczonej umownie wartości ryczałtowej i wynosiła łącznie 63.665 zł. Podniesiony przez pozwanego zarzut potrącenia uznano za bezzasadny. Pozwany nie udowodnił, aby zaistniały umownie określone przesłanki do naliczenia kary umownej za zwłokę w wykonaniu umowy.

Zarzut przedawnienia w ocenie Sądu Rejonowego jest bezpodstawny.

Wyrok został zaskarżony apelacją przez pozwanego, który zarzucił naruszenie:

1. art. 120 § 1 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że roszczenie powódki o zapłatę stało się wymagalne z chwilą upływu 7 – dniowego terminu określonego w fakturach VAT o numerach (...) wystawionych przez powódkę ze znacznym opóźnieniem, a zatem roszczenie powódki nie uległo przedawnieniu, podczas gdy zgodnie ze wskazanym przepisem kodeksu cywilnego, jeżeli wymagalność roszczenia zależy od podjęcia określonej czynności prawnej uprawnionego, bieg terminu przedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął czynność w najwcześniejszym możliwym terminie, w związku z czym mając na uwadze, że powódka zakończyła prace u pozwanego na przełomie października i listopada 2006, co zostało potwierdzone wyjaśnieniami Prezesa Zarządu powodowej spółki, termin przedawnienia roszczeń powódki rozpoczął bieg w chwili, w której powódka zobowiązana była wystawić faktury VAT zgodnie z przepisami ustawy o podatku od towarów i usług za prace wykonane, nie zaś w chwili kiedy faktycznie je wystawiła, a zatem należało uznać, że ewentualne istniejące roszczenia powódki w niniejszym postępowaniu uległy przedawnieniu wobec faktycznego terminu zakończenia prac;

2. art. 476 kodeksu cywilnego w zw. z art. 6 kodeksu cywilnego poprzez błędną wykładnię i uznanie, że to pozwany był zobowiązany wykazać, że powódka była w zwłoce z wykonaniem przedmiotu umowy tj. wykazać, że do opóźnienia doszło z winy powódki, a w konsekwencji uznanie, że nie zaistniały okoliczności uzasadniające obciążenie powódki karą umowną, podczas gdy z uregulowania art. 476 k.c. wynika domniemanie prawne, iż niedotrzymując terminu, dłużnik pozostaje w zwłoce, w związku z czym to na dłużniku każdorazowo ciąży obowiązek wykazania, że uchybienie terminowi spełnienia świadczenia nastąpiło z przyczyn, za które on nie ponosi odpowiedzialności, bowiem w przeciwnym razie każde takie uchybienie kwalifikowane jest jako zwłoka dłużnika, a w związku z tym uznać należało, że powódka nie wykazała, że opóźnienie nastąpiło bez jej winy, w konsekwencji czego bezspornym jest, iż w niniejszej sprawie zaistniały przesłanki do obciążenia powódki karą umowną, a podniesiony przez pozwanego zarzut potrącenia był w pełni zasadny;

3. art. 498 § 1 kodeksu cywilnego poprzez jego niezastosowanie wynikające z faktu, iż Sąd I instancji błędnie uznał, że pozwany nie dysponuje wierzytelnością, którą może skutecznie potrącić z wierzytelnością dochodzoną przez stronę powodową w niniejszym postępowaniu;

4. art. 328 § 2 kodeksu postępowania cywilnego poprzez niewskazanie w uzasadnieniu wyroku, które z faktów Sąd uznał za udowodnione i z jakich powodów, na jakich ostatecznie dowodach Sąd oparł wydane rozstrzygnięcie, nadto, które z dowodów Sąd uznał za wiarygodne, a którym odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, a w szczególności poprzez niewskazanie i niewyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa, gdy tymczasem w uzasadnieniu wyroku sąd jest zobowiązany do wyjaśnienia motywów podjętego rozstrzygnięcia w sposób umożliwiający przeprowadzenie kontroli instancyjnej zaskarżonego orzeczenia. W niniejszej sprawie uzasadnienie wydanego rozstrzygnięcia sprowadza się do bardzo ogólnikowej i lakonicznej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego bez jakiegokolwiek odwołania do treści oraz wykładni obowiązujących przepisów;

5. art. 233 § 1 kodeksu postępowania cywilnego w szczególności poprzez:

- dokonanie oceny dowodów w sposób sprzeczny z zasadami doświadczenia życiowego i przyjęcie, że powódka wywiązała się w całości z zawartej z pozwanym umowy nr (...) i wykonała całość prac objętych jej przedmiotem mimo tego, że nigdy nie odbył się odbiór końcowy przedmiotu umowy, powódka nigdy nie powiadomiła pozwanego o gotowości do przeprowadzenia tego odbioru oraz nie sporządzony został protokół z odbioru

końcowego, co świadczy o tym, że całość prac nie została przez powódkę wykonana, w przeciwnym bowiem wypadku powódka zawiadomiłaby pozwanego o gotowości do odbioru końcowego i odbiór ten faktycznie zostałby przeprowadzony, nawet przy założeniu, iż byłby to odbiór jednostronny;

- dokonanie oceny dowodów w sposób spreczny z zasadami doświadczenia życiowego przez przyjęcie, że powódka wykonała wszystkie prace objęte przedmiotem umowy nr (...) pomimo tego, iż pozwany przedłożył w niniejszym postępowaniu umowy zawarte z podmiotami zewnętrznymi na wykonanie części robót, które objęte były przedmiotem umowy zawartej z powódką oraz pomimo tego, że powódka nie przedłożyła umów z podwykonawcami obejmujących wszystkie prace, za które domaga się wynagrodzenia, w związku z czym uznać należy, że okoliczności te są potwierdzeniem twierdzeń pozwanego wskazujących, iż strony umówiły się, iż część prac objętych przedmiotem umowy nr (...) zawartej przez powódkę z pozwanym zostanie wykonana przez podmioty zewnętrzne, a stosowna kwota zostanie odliczona od wynagrodzenia umownego należnego powódce, trudno bowiem wyobrazić sobie sytuację, w której pozwany miałby zawrzeć umowy z innymi podmiotami co do prac objętych przedmiotem umowy zawartej z powódką o których wiedział, że zostaną przez powódkę wykonane lub faktycznie zostały już wykonane;
- dokonanie oceny dowodów w sposób dowolny przez ocenę wewnątrznie sprzecznych wyjaśnień Prezesa Zarządu powódki jako wiarygodnych i ustalenie na ich podstawie, że powódka wstrzymała się z wystawieniem faktur VAT nr (...) w roku 2006 ze względu na rozliczenia podatkowe (str. 9 uzasadnienia wyroku) podczas, gdy w toku postępowania Prezes Zarządu J. K. przedstawiał sprzeczne wyjaśnienia tej okoliczności. Początkowo J. K. działający w imieniu powódki wyjaśnił tak jak wskazano powyżej, następnie zaś w toku przesłuchania w charakterze strony stwierdził, że jego działanie było podyktowane sytuacją finansową inwestora, a nadto, faktem iż do kwietnia 2007r. trwało testowanie zainstalowanych we wrześniu 2006r. urządzeń. Mając na uwadze tak znaczące rozbieżności, wyjaśnienia powódki uznać należało za niewiarygodne, a tym samym nie było podstaw do wysnucia przez Sąd wniosków, jakie przytoczone zostały w uzasadnieniu wyroku jako motywy rozstrzygnięcia, a w konsekwencji należało uznać, że powódka nie wyjaśniła istotnych okoliczności stanowiących podstawę zastosowanej linii obrony;
- braku wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności przez pominięcie treści zeznań złożonych przez E. W. oraz R. D., które zasadniczo przeciwstawiały się twierdzeniom strony powodowej, a tym samym poddawały w wątpliwość wiele okoliczności stanu faktycznego, które Sąd I instancji uznał za prawdziwe i na których oparł wydane rozstrzygnięcie, jak choćby okoliczność wykonania przez powódkę wszystkich prac objętych umową, a nadto wykonania tychże prac zgodnie z przewidzianymi w umowie terminami;

6. art. 232 kodeksu postępowania cywilnego poprzez przyjęcie, że wbrew rozkładowi ciężaru dowodowego pozwany nie wykazał istotnych okoliczności na poparcie zgłaszanych twierdzeń, w tym w szczególności okoliczności istotnych z punktu widzenia zgłoszonego zarzutu potrącenia;

7. art. 217 § 1 kodeksu postępowania cywilnego w związku z naruszeniem prawa strony do rzetelnego i bezstronnego procesu sądowego poprzez uniemożliwienie stronom wypowiedzenia się co do wszystkich powołanych faktów i zgromadzonych dowodów, a w szczególności poprzez gromadzenie istotnego dla sprawy materiału dowodowego już po zamknięciu rozprawy i udzieleniu głosu stronom, w trybie pilnym ze stosowaniem telefonicznego sposobu informowania pełnomocnika strony pozwanej o nałożonych na stronę zobowiązaniach dotyczących przedłożenia dokumentacji w terminie 3 dni liczonych od dnia, w którym pracownik sekretariatu odbył rozmowę telefoniczną z pełnomocnikiem strony;

8. błąd w ustaleniach faktycznych mający wpływ na wynik sprawy i polegający na przyjęciu, że:

- powódka opuściła teren budowy prowadzonej na nieruchomości pozwanego w grudniu 2006r. podczas, gdy sam Prezes Zarządu powodowej Spółki wyraźnie zeznał, że jego pracownicy opuścili teren budowy na przełomie października i listopada 2006r. (k.194);
- umowa zawarta przez pozwanego ze spółką (...) Spółką z ograniczoną odpowiedzialnością dotyczyła innego zakresu prac, niż te prace, do których zobowiązana była powódka na podstawie umowy nr (...), podczas gdy przedmiotem umowy zawartej przez pozwanego z (...) Spółką z ograniczoną odpowiedzialnością był montaż pieca co i cw wraz z automatyką i grzejnikami oraz jego uruchomienie i regulacja oraz zamontowanie grzejników panelowych, a więc ten sam zakres prac, za które powódka również domaga się w niniejszym postępowaniu wynagrodzenia, a nadto iż powódka przedłożyła umowy z podwykonawcami obejmujące całość prac, za które domaga się wynagrodzenia, podczas gdy w zakresie roszczeń o zapłatę za wykonanie etapu IIIe opisanego w aneksie do umowy zawartej z pozwanym tj. wyposażenie w dodatkowe instalacje co cw, sanitarną i elektryczną powódka nie przedstawiła żadnych umów.

Zarzucając powyższe pozwany domagał się uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji albo zmiany zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

1. Apelacja jest zasadna. Ponowne rozpoznanie sprawy w postępowaniu apelacyjnym, wyrażające się w ponownym ustaleniu stanu faktycznego sprawy i ocenie zasadności roszczenia na podstawie prawa materialnego prowadzi do wniosków odmiennych, niż przedstawione przez Sąd I instancji. Sąd Odwoławczy przyjmuje ustalony przez Sąd Rejonowy stan faktyczny za własne ustalenia bez konieczności ponownego jego przytaczania jedynie w zakresie niezbędnym dla rozstrzygnięcia w przedmiocie zgłoszonego zarzutu przedawnienia, więc w odniesieniu do treści stosunku zobowiązaniowego łączącego strony, daty wszczęcia postępowania o zawiązanie do próby ugodowej, daty podjęcia przez powoda czynności zmierzających do zaspokojenia roszczenia, w tym wystawienia faktur. Pozostałe fakty ustalone przez Sąd I instancji są zbędne dla rozstrzygnięcia.

2. Stosownie do art. 120 § 1 k.c. bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stało się wymagalne. Jeżeli wymagalność roszczenia zależy od podjęcia określonej czynności przez uprawnionego, bieg terminu rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął czynność w najwcześniejszym możliwym terminie.

3. Faktura jest dokumentem rozliczeniowym, wystawianym przez stronę umowy i jej treść, poszczególne zapisy wskazujące na przedmiot zobowiązania, świadczenia obu stron, w szczególności wysokość ceny albo wynagrodzenia, data płatności powinny odpowiadać umowie. W pierwszej kolejności strony zawierają umowę w jakiegokolwiek formie, także ustnej, przez złożenie konkludentnych oświadczeń woli, następnie zaś wystawiana jest faktura. Jej znaczenie jest zatem jedynie dowodowe, ma z założenia odzwierciedlać treść uprzednio zawartej umowy. Można powiedzieć że jest wtórna w stosunku do łączącej strony umowy. Fakt wystawienia faktury, mając na uwadze obserwację życia gospodarczego, tworzy domniemanie faktyczne, że treść umowy łączącej strony jest właśnie taka, jaka treść faktury. Nie jest to dokument, który kreuje zobowiązanie, więc wskazanie daty płatności na fakturze, która decyduje o dacie wymagalności roszczenia, może mieć znaczenie dowodowe i wymaga konfrontacji z pozostałym materiałem dowodowym sprawy. W każdej sytuacji konieczne jest więc ustalenie treści stosunku prawnego łączącego strony, a nie poprzestanie na treści faktury.

4. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 1995 roku (II CRN 156/95) stwierdzono, że jeżeli wymagalność roszczenia o wynagrodzenie zależy od zafakturowania przerwanych prac przez ich wykonawcę, bieg terminu przedawnienia liczyć należy od dnia, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby wykonawca zafakturował prace w najwcześniejszym możliwym terminie (art. 120 k.c.). W ocenie Sądu Najwyższego wiązanie wymagalności

z dowolnie opóźnionym przez wierzyciela wystawieniem faktury oznaczałoby dopuszczenie do uzależnienia terminu wymagalności jedynie od woli uprawnionego. Także argument z art. 119 k.c., zakazującego przedłużania (i skracania) terminów przedawnienia przez czynność prawną, przemawia przeciwko takiej konstrukcji (podobnie wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 kwietnia 2013 roku, I PK 271/12, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2012 roku, IV CSK 201/11, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2009 roku, I CSK 162/09).

5. Z treści umowy łączącej strony wynika, że płatność miała nastąpić w terminie 7 dni od dnia wystawienia przez powoda faktury. W rozpoznanej sprawie wymagalność roszczenia o zapłatę wynagrodzenia za roboty budowlane zależy od podjęcia określonej czynności przez powoda – wystawienia faktury, istotne stało się ustalenie, czy powód podjął czynności zmierzające do wystawienia faktury w najwcześniejszym możliwym terminie.

6. Z zeznań prezesa zarządu powoda wynika (karta 204), że zgłoszenie inwestorowi zakończenia robót nastąpiło na przełomie października i listopada 2006 roku. Do kwietnia 2007 roku miało trwać testowanie urządzeń i automatyki. Oceniając te zeznania należy stwierdzić, że nie jest wiarygodne twierdzenie o testowaniu urządzeń przez blisko 5 miesięcy. Niewiarygodność zeznań w tej części wynika z ich konfrontacji z zasadami doświadczenia życiowego – czynność testowania systemu grzewczego w domku jednorodzinny nie może trwać 5 miesięcy.

Przyjmując nawet za prawdziwe twierdzenie o 5 miesięcznym testowaniu urządzeń należy zaznaczyć, że fakt ten nie ma znaczenia dla ustalenia daty zakończenia robót. Roboty budowlane są zakończone, kiedy powstanie obiekt budowlany, wykonany zgodnie z umową. Testowanie urządzeń grzewczych, już po ich zamontowaniu i wydaniu obiektu inwestorowi, już po zamieszkaniu powoda w budynku, nie ma znaczenia dla powstania obiektu budowlanego oraz zakończenia robót budowlanych.

Z zeznań pozwanego wynika odmienna okoliczność, mianowicie powodowe przedsiębiorstwo miało zejść z budowy na przełomie października i listopada 2006 roku, co oczywiście nie jest jednoznaczne z zakończeniem robót, skoro pozwany utrzymuje, że roboty trwały w dalszym ciągu. Bezsparnie można zatem ustalić, że powód zakończył prace na przełomie października i listopada 2006 roku w tym znaczeniu, że nie podejmował już żadnych prac po tym okresie.

Różnice w zakresie zeznań stron dotyczą okoliczności, czy powód wykonał wszystkie prace objęte umową – według pozwanego, nie wykonał ich, a wynagrodzenie za ich wykonanie zostało zapłacone innym podmiotom, w tym podwykonawcom powoda. Ustalenie tego faktu nie jest jednak konieczne dla rozstrzygnięcia. W sytuacji, kiedy powód nie wykonał poszczególnych etapów robót budowlanych, dokładnie określonych przez strony w umowie, wynagrodzenie nie należy się (art. 647 k.c.), co oznacza zmianę wyroku Sądu I instancji przez oddalenie powództwa.

W sytuacji, kiedy – zgodnie z twierdzeniami powoda – umowa miała zostać wykonana przez niego w całości, roszczenie jest przedawnione. Zgodnie z umową łączącą strony rozliczenie między stronami miało następować etapami, które były określone w załączniku nr 1, zgodnie z zapisami § 7 i § 6 umowy. Zgodnie z § 6 ust. 2 gotowość do odbioru wykonawca powinien zgłosić zamawiającemu w terminie trzech dni roboczych od zakończenia robót wpisem w dzienniku budowy i telefonicznie. Po zakończeniu robót, które według zeznań przedstawiciela powoda miało nastąpić na przełomie października i listopada 2006 roku, powód nie zgłosił pozwanemu faktu zakończenia robót. Posługując się zeznaniami powoda - skoro skończył roboty, zgłoszenie ich zakończenia pozwanemu było możliwe. Zgodnie z art. 120 § 1 k.c., jeżeli wymagalność roszczenia zależy od podjęcia określonej czynności przez uprawnionego, bieg terminu rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął czynność w najwcześniejszym możliwym terminie. W okolicznościach rozpoznanej sprawy powód miał możliwość i powinien zgłosić pozwanemu zakończenie robót najpóźniej na przełomie października i listopada 2006 roku. Według zapisów § 6 ust. 2 umowy powód dysponował 3 dniami na zgłoszenie gotowości odbioru, według zapisów § 6 ust. 4 umowy zamawiający dysponował również terminem 3 dni na zawiadomienie powoda o odbiorze. Wszelkie czynności związane z odbiorem powinny być dokonane w ciągu siedmiu dni od daty rozpoczęcia odbioru. Łącznie wskazane terminy czynią 13 dni od chwili zakończenia robót. Nie można na podstawie materiału sprawy ustalić, co strony miały na myśli używając sformułowania „przełom października i listopada” – posługując się ogólnym rozumieniem tego pojęcia wydaje się zasadnym przyjąć, że najpóźniejszym dniem „przełomu” miesiący jest 5. dzień kolejnego miesiąca, a na

pewno nie jest to 10. dzień miesiąca. Jeżeli powód podjąłby czynności zmierzające do odbioru wykonanych – według jego zeznań – robót zgodnie z umową po ich zakończeniu, należałoby oczekiwać zakończenia odbioru na pewno do 18 listopada 2006 roku. Powód powinien wystawić fakturę dnia kolejnego 19 listopada z terminem płatności 7 dni (§ 9 ust. 1 umowy). Termin wymagalności roszczenia powinien przypaść na 27 listopada 2006 roku, jeżeli powód podjąłby czynności zmierzające do uczynienia wymagalnym roszczenia zgodnie z umową, więc w najwcześniejszym możliwym terminie, zgodnie z art. 120 § 1 k.c. Roszczenie o zapłatę wynagrodzenia za roboty budowlane przedawnia się z upływem lat trzech zgodnie z ogólną zasadą z art. 118 k.c. jako związane z działalnością gospodarczą. Przerwa biegu terminu przedawnienia nastąpiła wskutek wniesienia wniosku o zawezwanie do próby ugodowej, co miało miejsce 7 grudnia 2009 roku. Roszczenie uległo zatem przedawnieniu, co oznacza, że pozwany skutecznie uchylił się od jego zaspokojenia zgodnie z art. 117 § 2 k.c., zgłaszając zarzut przedawnienia. Zarzut apelacji naruszenia art. 120 § 1 k.c. jest zasadny. Obowiązek wystawienia faktur Vat w określonym terminie po wykonanej usłudze wynikający z norm prawa podatkowego pozostaje oczywiście bez znaczenia dla początku biegu terminu przedawnienia – jest to obowiązek o charakterze finansowym, a wymagalność roszczenia wynika z regulacji cywilnoprawnych.

7. Podpisanie protokołów odbioru 11 kwietnia 2007 roku nie stanowiło zmiany umowy w zakresie terminu wykonania obiektu – nie taka była intencja stron podpisujących ten dokument. Z jego podpisaniem nie można łączyć uznania roszczenia przez pozwanego. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2012 roku (IV CSK 366/11) stwierdzono, że dla uznania roszczenia wystarczające jest zewnętrzne wyrażenie przeświadczenia o jego istnieniu, a zatem złożenie oświadczenia wiedzy, które wywołuje skutek prawny wynikający z art. 123 § 1 pkt 2 k.c. dopiero wówczas, gdy jednoznacznie potwierdza istnienie skonkretyzowanego długu. O uznaniu roszczenia można mówić wtedy, gdy określone zachowania dłużnika dotyczą w sposób jednoznaczny skonkretyzowanego, skierowanego przeciwko niemu roszczenia. Dla zakwalifikowania zachowania dłużnika w kategoriach uznania roszczenia konieczne jest stwierdzenie, że z rozeznaniem daje wyraz temu, iż wierzycielowi przysługuje w stosunku do niego wierzytelność wynikająca z konkretnego stosunku prawnego. Pozwany podpisując protokoły nie uznał roszczenia, nie stwierdził, że pozostaje dłużnikiem powoda z tytułu wynagrodzenia za roboty budowlane, nie wskazał wysokości ewentualnego długu. Intencje pozwanego, który nie zmierzał do uznania długu, potwierdza późniejsza bogata korespondencja prowadzona z powodem, pochodząca już z 2007 roku, w której konsekwentnie odmawiał zapłaty wynagrodzenia za roboty budowlane. Za zgodne z zasadami doświadczenia życiowego należy uznać zeznania pozwanego, kiedy twierdzi, że protokoły podpisał na prośbę prezesa zarządu powoda, który zwlekał z ich przedstawieniem ze względów podatkowych, aby nie zawyżać przychodu spółki w 2006 roku. Nie ma innego logicznego wytłumaczenia wstrzymywania się powoda z odbiorem robót i wystawieniem faktur, nie są nią przecież nieprawdopodobne prowadzenie prób automatyki i systemu grzewczego w domku jednorodzinny przez okres 5 miesięcy ani niewypłacalność pozwanego, która nie została udowodniona. Podpisanie protokołów nie było zatem oświadczeniem wiedzy o istnieniu długu pozwanego, więc niewłaściwym uznaniem roszczenia.

8. Wobec skuteczności zarzutu przedawnienia bezprzedmiotowe staje się ustalenie stanu faktycznego w zakresie przekraczającym fakty niezbędne dla takiego ustalenia. Z tych przyczyn bezprzedmiotowe stają zarzuty apelacji naruszenia art. 233 § 2 k.p.c. i błędów w ustaleniach faktycznych w pozostałym zakresie. Błędnie Sąd I instancji ustalił, że zakończenie robót nastąpiło w grudniu 2006 roku, co nie wynika z żadnego z dowodów sprawy, podczas gdy z zeznań przedstawiciela powoda, pozwanego, E. W., W. D. wynika, że roboty zakończono na przełomie października i listopada 2006 roku, więc w tym zakresie zarzut naruszenia art. 233 § 2 k.p.c. i błędu w ustaleniach faktycznych jest trafny. Zbędna staje się także ocena naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. i 217 k.p.c. Bezprzedmiotowe staje się ustosunkowanie do zgłoszonych przez pozwanego zarzutów potrącenia, więc zarzutów apelacji naruszenia art. 498 § 1 k.c., 476 k.c. i 6 k.c.

9. Z powyższych przyczyn wyrok podlegał zmianie na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., co skutkowało odpowiedzią do wyniku sprawy zmianą rozstrzygnięcia Sądu w przedmiocie kosztów procesu. Powód przegrał sprawę w postępowaniu przed Sądem I instancji, zgodnie z art. 98 k.p.c. zobowiązany jest do zwrotu pozwanemu celowych kosztów procesu, wynagrodzenia radcy prawnego ustalonego na podstawie § 6 pkt 6 i Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 z 2002 roku ze

zmianami). Powód przegrał sprawę w postępowaniu apelacyjnym, zgodnie z art. 98 k.p.c. zobowiązany jest do zwrotu pozwanemu celowych kosztów procesu, wynagrodzenia radcy prawnego radcy prawnego ustalonego na podstawie § 6 pkt 6 i § 12 ust. 1 pkt 1 cytowanego Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku.

SSO Małgorzata Grzesik SSO Robert Bury (spr.) SSO Karina Marczak